

RUDAR

... Glasilo slovenskih rudarjev ...

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštne proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravn. je v Trbovljah na Štajerskem.

Naš četrti unijski zbor.

Dne 21. oktobra se snidejo na Dunaju zastopniki avstrijskih rudarjev k četrtemu unijskemu zboru, ki se bo pečal predvsem z organizatoričnimi vprašanji. Poleg tega se bo obravnavalo tudi vprašanje o minimalni mezdi. Opozarjamo zlasti na predloge za unijski zbor. Vsega vkup je 64 predlogov, ki se pečajo z notranjo zgradbo organizacije.

Zelo zanimivi so predlogi o plačevanju prispevkov. Značilno je, da noben predlog ne želi povišanja prispevkov, pač pa je mnogo takih, ki predlagajo znižanje prispevkov. Če vzamemo v roke statistiko centralne komisije, opazimo, da je naša rudarska organizacija ena izmed tistih maloštevilnih, ki ima najnižje prispevke. Gotovo verjetno! Ali so rudarji gospodarsko na slabšem kakor druge stroke, ki plačujejo skoro dvakrat tako visoke prispevke? Ne, zato pa imajo rudarji nekaj, česar ni pri drugih strokah. Vsi drugi delavci imajo vsaj deloma urejeno bolniško zavarovanje, imajo zavarovanje proti nezgodam in zategadelj jim ni treba bojevati bojov za to. Rudarji pa se že desetletja bore za dostojno zavarovanje in sodeli bi, da bi tu veljalo: čim močnejša organizacija, tem močnejši boj. Ampak namesto, da bi bili rudarji prvi z ozirom na silo in moč organizacije, so zadnji. Strokovna komisija pričakuje, da bi rudarji prvi korakali na strokovnem polju, ker vendar dajejo hrano vsej industriji, torej bi morali imeti moč, ki je kratkoma nepremagljiva.

Zategadelj smatramo skoro za neverjetno, da organizirani rudarji predlagajo, naj se prispevki znižajo. Drugi zahtevajo povišanje podpor, dočim naj ostanejo prispevki enako visoki.

Namesto da bi se bojevali člani s svojimi resničnimi nasprotniki in izkoriščevalci, se bojujejo proti lastni centralni organizaciji. Organizacija naj bi več potrošila, kakor prejme. Svoji lastni centralni organizaciji, ki mora biti v prvi vrsti bojna organizacija, ne nameravajo njeni lastni člani dovoliti niti tistih podlag, ki jih rabijo navadne zavarovalnice, ki vendar obstoje le iz računskih podlag!

Radi priznavamo, da tisti, ki žele višjih podpor ob starih prispevkih, morda hočejo s tem samo preprečiti znižanje prispevkov. Ampak tako postopanje je nedopustno.

Iz moravsko-ostrovskega rudniškega okrožja prihajajo predlogi, ki zahtevajo nov prispevni razred, nekakšen srednji razred s 30 v tedenskega prispevka. Temu predlogu se je pridružil tudi unijsko načelstvo in bo samo predložilo tozadeven predlog unijskemu zboru. S tem se hoče olajšati pristop tistim delavcem, ki so slabše plačani kakor kopači. V mislih imamo voznike, katerih kategorija je zlasti močno zastopana v kamenitih premogovnikih.

Mnogi predlogi zahtevajo, da se odkaže podružnicam višji prispevek za samoupravne namene. Podružnice hočejo več imeti, dočim naj ostanejo prispevki isti. Le en pogled v blagajniški izkaz bi moral te člane prepričati, da to nikakor ne gre. Da se temu zlu odpomore, bi se moralo ukreniti prav tako kakor v vseh drugih centralnih zvezah. Za višje samoupravne stroške podružnic bi se pač morali pobirati primerni lokalni prispevki. V nekaterih podružnicah so že preje začeli s tem, ko dajejo raznašalcu strokovnega lista nekaj odškodnine za

trud. V drugih zvezah vzdržujejo s takimi posebnimi prispevki tajnike posameznih okolišev. Kar je bilo pri 54 centralnih organizacijah potreba, tudi pri rudarski Uniji ne bo odveč, s čemer ti predlogi sami pričajo. Ponavljamo, kar smo bili dejali že na zadnjem unijskem zboru, da Unija ni tuje delo, ampak je naše meso in naša kri. Unija ni posebno kupčijsko podjetje, kjer se lahko mešetari, ampak je bojna organizacija, kjer je podporno vprašanje le sredstvo do namena.

Precejšnje število predlogov zahteva povišanje bolniške podpore. O tem se bo dalo govoriti le tedaj, če dobi Unija sredstva za to. Šest predlogov zahteva odpravo potovalne podpore, drugače se ne zahtevajo nobene druge reforme pri tej podpori. Dejstvo je, da pride potovalna podpora za rudarje malo v poštev. Ker prihajajo ti predlogi iz krajev, kjer člani mnogo potujejo v inozemstvo, niso slabo mišljeni.

Precej pestro sliko nam nudijo predlogi, ki zahtevajo reformo podpore za slučaj smrti. O tem niti govoriti nečemo sedaj, že zato ne, ker ti predlogi ne predlagajo nobenih finančnih temeljev, ali pa se o njih niti razpravljati ne da in torej niso prav nič v korist članom.

Če smo povedali svoje mnenje o predlogih, smo storili to zategadelj, da delegatje ne pridejo na unijski zbor z iluzijami, to je z mislimi in pričakovanji, ki se na unijskem zboru izkažejo za nemožnosti. Nemožnih stvari unijski zbor ne bo mogel skleniti, tega dejstva ne odpravi še tako upapolno pričakovanje. Zategadelj priporočamo, da vzamejo člani pri svojih posvetovanjih predloge unijskega načelstva za podlago, ki so ubrali srednjo pot za vsa okrožja. Če se bo to storilo, ne bo nobenih razočaranj. Pomagajmo torej že sedaj po svojih močeh, da unijski zbor ojači našo Unijo. Pri tem pa morajo pomagati tudi tisti, ki so v svojih predlogih izrekli ravno nasprotno, v resnici pa nočejo imeti tako.

Predlogi načelstva Unije k četrtemu unijskemu zboru.

(Nadaljevanje.)

Prememba pravil.

Sestava predstojništva (načelstva) § 14.

Predstojništvo sestoji iz predsednika, enega namestnika, desetih članov in desetih namestnikov. Predsednik, njegov namestnik in najmanj trije člani predstojništva kakor tudi trije namestniki morajo stanovati tam, kjer ima Unija svoj sedež ali pa vsaj v uradnem okrožju revirnih uradov v Komotovi, Mostu in Teplicah. Pri volitvi članov predstojništva je ravnati tako, da na večja rudokopna okrožja odpade vsaj po en član predstojništva in po en namestnik. Predstojništvo je sklepčno, ako je vsaj sedem njegovih članov navzočih. Predsednik, njegov namestnik in oni člani predstojništva, ki stanujejo tam, kjer ima Unija svoj sedež ali pa vsaj v uradnih okrožjih revirnih uradov v Komotovi Mostu in Teplicah, tvorijo ožje predstojništvo. Ožje predstojništvo je sklepčno, ako so vsaj štirje člani istega navzoči. Vsak član predstojništva ima svojega namestnika. Ako je eden izmed članov predstojništva zadržan udeležiti se seje, tedaj ga

zastopa njegov namestnik v lastnosti člana predstojništva.

Uradna doba predstojništva in namestnikov traja do prihodnjega unijskega zbora. V slučaju, da član predstojništva oziroma namestnik izstopi, ima predstojništvo v dotičnem kraju, kjer je imel izstopivši svoj sedež, sklicati ondotne podružnice po v § 12., odstavek 3 navedenih norm, povabiti k shodu delegatov, ki imajo izvršiti potrebno dopolnilno volitev.

Druge določbe pravil, ki se dotičejo sestave predstojništva, se imajo prilagoditi gori navedenemu predlogu.

Prememba pravilnika.

I. Prispevanje doneskov.

Poleg sedaj obstoječih prispevnih razredov po 20 vin. in 40 vin. naj se vpelje še en nov prispevni razred s tedenskim doneskom po 30 vin. Prispevni razredi se naj razdele takole: I. razred 40 vin., II. razred 30 vin., in III. razred 20 vin.

Kot člani drugega razreda se smejo sprejemati le one osebe, ki so v jamah kot vozniki vposleni in niso prekoračili 25. leta svoje starosti. Vozniki, ki so že sedaj člani I. razreda, morajo ostati v tem razredu.

Člani drugega razreda lahko vsak čas prestopijo v prvi prispevni razred, vendar pa pridobijo pravice, ki jih uživajo člani prvega razreda, še le potem, ko so vplačali 52 tedenskih prispevkov.

Delavci vseh drugih kategorij kakor kopači, tesarji, zidarji, delavci na rampah in drugi rokodelci kakor tudi oni vozniki, ki so prekoračili 25. leto svoje starosti se smejo sprejemati brezizjemno le v I. prispevni razred.

V III. prispevni razred s tedenskim prispevkom 20 vin. se novi člani ne sprejemajo. V ta razred zamorejo prestopiti le taki člani, ki so stopili v pokoj (provizijo) vsled nezmožnosti izvrševanja poklicnega dela. Taki člani dobe podporo v slučaju smrti, pravno varstvo in strokovni list.

Razdelitev prispevkov.

Podružnice (skupine) in vplačevalnice dobe od vsacega tedenskega prispevka vseh treh razredov 11 vin.

Prekinjenje prispevanja doneskov.

Oproščenje od prispevanja doneskov nastopi:

- ako bolezen traja več kakor enajst tednov;
- ako brezposelnost traja več kakor devet tednov;
- za časa vojaškega službovanja;
- pri onih članih, ki še niso dosegli polno čalkalno dobo in vsled tega še nimajo pravice do bolniške in brezposelne podpore.

Oproščenje od prispevanja doneskov se praviloma ob začetku provizioniranja preneha in ne sme prekoračiti dobo pol leta.

I. Društvene legitimacije (izkaznice).

Pristojbino za duplikate v znesku 40 vin. plačajo oni člani, ki zahtevajo, da se jim izpostavi druga (nadomestna) članska knjižica. Zneske za nadomestne knjižice je v poštah znamkah vnaprej vposlati centralnemu vodstvu Unije.

II. Rezervni sklad.

Od vsacega tedenskega prispevka I. in II. prispevnega razreda se mora 6 vin. priklopiti rezervnemu skladu.

Brezposelna podpora.

Brezposelna podpora znaša v I. prispevnem razredu

	dnevno K	tedensko K	največ skupaj K
po 52 tednih članstva	1.60	9.60	76.80
po 156 tednih članstva	1.70	10.20	81.60
po 260 tednih članstva	1.85	11.10	80.80

v II. prispevnem razredu

	dnevno K	tedensko K	največ skupaj K
po 52 tednih članstva	1.40	8.40	67.20
po 156 tednih članstva	1.50	9.00	72.—
po 260 tednih članstva	1.60	9.60	76.80

Brezposelna podpora se računa po delavnikih; nedelje so izvzete.

Redni tedenski prispevek se ima pri izplačevanju podpore vselej odtegniti. Ravnotako se morajo morebitni zaostanki v kolikor se nahajajo v mejah pravil, od podpore odtegniti.

Bolniška podpora.

Bolniška podpora znaša za člane I. prispevnega razreda, če so vplačali polnih 52 tedenskih prispevkov:

dnevno	tedensko	največ skupaj
0.40	2.80	28.—

Začetek podpore se začne z osim dnevom in konča s 77 dnevom bolezni.

Redni tedenski prispevek se od bolniške podpore odtegne, ravnotako se odtegnejo morebitni zaostanki od prve bolniške podpore.

Podpora v slučaju smrti.

Člani, ki vsled poklicne nezmožnosti stopijo v pokoj (provizijo) in si hočejo olajšati pravico do podpore za slučaj smrti, lahko prestopijo v III. prispevni razred.

Članstvo podpornega sklada za slučaj smrti, za katerega se plača samo en letni prispevek v znesku 1 K 20 v, se polagoma odpravi.

Podpora za slučaj smrti za člane II razreda (tedenski prispevek 30 v) znaša za osebo	
po 52 tednov članstva	40 K
po 156 tednov članstva	50 K
po 260 tednov članstva	60 K

Podpora v stavki.

Ako traja od predstojništva Unije pripoznana stavka dalje nego osem dni, tedaj začne pravica do podpore v stavki z drugim tednom. Pri priračunavanju podpore pridejo v poštev le delovniki (nedelje so izvzete).

Podpora v stavki znaša:

- a) za ožjenjene člane 1 K 80 vin. dnevno,
- b) za samske člane 1 K 40 vin. dnevno.

Razentega dobe ožjenjeni člani za vsacega pod 14. let starega otroka 30 vin. doklade na teden.

Pri izplačevanju podpore v stavki se imajo vsi zaostali prispevki odtegniti; poleg tega se morajo od tekoče podpore v stavki odtegovati vsi redni prispevki.

Centralizacija v zadružni organizaciji

Članom zagorskega, trboveljskega in hrastniškega konsumnega društva v resen prevdarek.

Nekako pred 15 leti, ko se je slovensko delavstvo začelo zanimati za svoje konsumentne organizacije (konsumna društva), je bilo med delavskimi sloji vseh narodov v Avstriji še jako malo zanimanja za to važno organizacijo. Socialna demokracija je na mnogih svojih zborih razpravljala o tem vprašanju, ali do l. 1899. je bila večina zborovalcev mnenja, da stranka sama nima z organizacijo konsumentov ničesar opraviti.

Še leta 1897. je bil na strankinem zboru na Dunaju hud boj med prijatelji in nasprotniki zadružništva. Takrat so na strankinem zboru zmagali še nasprotniki zadružništva. Ali dobro dve leti pozneje se je odločila večina zastopnikov socialno demokratične stranke za zadružništvo; načeloma se je naglašalo, da tvorijo konsumna društva del sredstev v razrednem boju. Po tem sklepu strankinega zbora se je jelo živahno gibanje po vseh središčih industrialnega delavstva za konsumna društva. Na Sloven-

skem, kjer ni industrija razvita, se to gibanje ni tako opazalo, pač pa je lahko zasledoval razvoj zadružništva, kdor je hotel, med Čehi in Nemci, ki so imeli že takrat industrialne kraje.

Pri nas sicer ta pojav tudi ni popolnoma izostal. Že leta 1897. se je ustanovilo še sedaj obstoječe konsumno društvo v Zagorju ob Savi in leto pozneje 1898 pa tudi v Idriji. Pri teh društvih je ostalo na Slovenskem potem več let. Šele ko je naše delavstvo opazalo koristi, ki jih nudita konsumni društvi v omenjenih okrajih, se je jelo zanimati tudi drugod za zadružništvo, tako n. pr. v Trstu, v Ljubljani, v Trbovljah itd. Škodovala so tudi mnogo klerikalna konsumna društva, ki so rasla po deželi kakor gobe po dežju in tudi tako nagloma propadala. Slovenski trgovci in njih stranka so razširjali zaradi propalih zadrug klerikalnih nezaupanje do zadrug med delavske množice, tako da so se delavci jako težko odločili za zadružno organizacijo.

Dočim smo se na Slovenskem borili za malenkostni napredek delavskega razreda, ne da bi mogli priti do pravega uspeha, so se po čeških in nemških krajih konsumna društva bujno razvila in združila cele armade konsumentov, katerih ne bi nihče niti sanjal pred 15 leti. Posebno so konsumna društva na Dunaju razširila svoj delokrog. Spodnjeavstrijsko konsumno društvo je doseglo že okroglo 14 milijonov kron prometa. Manjša konsumna društva so životala, a niso se mogla razviti. Naenkrat pa so ustanovili konsumno društvo »Naprej« (Vorwärts), ki je združilo vsa mala društva v eno samo zadrugo, velikansko podjetje, ki ima na leto čez 10 milijonov kron prometa. V zadnjem času se je razvilo gibanje za centralizacijo tudi med Nemci in Čehi v drugih okrajih. Cela vrsta društev po Češkem, Moravskem, Zg. Štajerskem so se spajala po dva, tri in štiri društva v eno društvo, ter so razširila svoj delokrog s tem, da so ustanovila v krajih prodajalne, kjer še sploh društev ni bilo in tako postale pomembne konsumne organizacije, ki mnogo več koristijo delavstvu kakor posamezna mala društva.

Seveda tudi na Slovenskem nismo popolnoma zaostali; Trst je prevzel mnogo malih društev in razširil svoj delokrog po celim Primorskem s tem, da ustanavlja v raznih okrajih prodajalne. Smatrat moramo danes tržaško društvo za največje in najboljše podjetje delavstva na jugu. Tudi v Ljubljani se je napredovalo, saj ima ljubljansko društvo že devet prodajalen, torej precej velik promet. Zagorsko konsumno društvo pa, ki je najstareje na Slovenskem, je imelo v letu 1911 K 242.000 prometa. Isto višino bo doseglo tudi v letošnjem letu. Tudi v Trbovljah in Hrastniku obstoji konsumno društvo ali obe ti društvi imata nekaj več prometa skupaj kakor zagorsko društvo samo. Kaj pomenijo vsa tri društva s svojim prometom posamezno? Kdor pozna trgovski svet, ve samo, da so malo boljše kakor večji kramarji. Ne morejo pa izrabljati na trgovskem polju tistih ugodnosti kakor velika konsumna društva. Kdor pozna današnji razvoj kartelov, podkartelov, pač lahko uvidi, da ima društvo, ki kupuje večje množine blaga, čisto drugačne cene in drugačne ugodnosti kakor mala konsumna društva. Kdor kupi danes cel vagon sladkorja, pač pridobi društvu mnogo več dobička nego pa tisti, ki kupi le po petdeset grud. Enako je pri špiritu, milu, tudi pri moki se dosežejo čisto drugačne cene pri nakupovanju velike množine kakor pri nakupovanju na drobno. Ali ne bi bilo že zdavnaj koristno, da bi tudi mi storili to, kar so storili Čehi in Nemci. Ali ni potrebno, da pribavimo tudi našemu delavstvu večje ugodnosti? Nekateri naši sodrugji so že poskušali, da bi uresničili tudi v naših rudarskih okrajih idejo, ki jo cenijo povsod drugod. Toda doslej še ni bilo uspeha, vzroki so bili, ki so zabranili ta napredek: bilo je preveč krajevnega patriotizma pa tudi osebnosti so bile morda. Na prav malenkostnih vprašanjih se je vsakokrat razbil nujno potreben napredek. V času, ko se tako bujno razvija kapitalizem kakor še ne kmalu, in ko izkorišča ta kapitalizem delavce kot producente (izdelovalce) in konsumente (uživalce) bolj in bolj neusmiljeno, je pač potrebno, da povsem

resnobno preudarjamo taka vprašanja in jih rešimo v prospeh naših delavskih gospodarskih organizacij.

Kakor nam je znano, se centralna zveza zopet trudi, da bi na Slovenskem združila nekaj konsumnih društev v enotno gospodarsko organizacijo. Preskrbeti se hoče s tem članom in društvom boljše bodočnost in mnogo ugodnejše pogoje za obstanek, ki ga lahko dosežejo kot veliko podjetje. Sodrugi, pri delu za proletarsko stvar vrzite osebne pomisleke in krajevni patriotizem v staro šaro in če ste res za skupen napredek, torej na delo za organizacijo konsumentov, ki prinese našemu delavstvu mnogo več ugodnosti, zadružni organizaciji pa še bolj trdno podlago, na kateri se bo razvila res v tako podjetje, da bomo lahko s ponosom kazali nanje in njene uspehe.

Evharistični kongres in delavstvo.

Resnica o klerikalnem špektaku na Dunaju!

Od 10. do 15. septembra se je vršil na Dunaju evharistični kongres. Iz vseh dežel in tudi iz drugih krajev sveta je prišlo mnogo ljudi. Pomen tega kongresa opisujejo vsi listi, najbolj obširno pa seveda katoliški.

Za nas je najbolj zanimivo si ogledati predstavitelje in zastopnike tega kongresa. Da je bil Dunaj ves v patriotskih zastavah, cerkve še posebej olepšane, najbolj seveda sv. Štefana cerkev — to spada na polje dekoracije. Na vnanji lišp je znala cerkev že od nekdaj polagati največjo važnost. Pri glavni daritvi so se vozili najvišji cerkveni in posvetni dostojanstveniki v gala-vozovih, na primer knezoškof Bauer se je vozil v šesterovprežnem zlatem vozu. **Kakor knezi in kralji nastopa današnja cerkvena reprezentanca, ki se šteje kot naslednica onega velikega učenjaka, ki je hodil ubog in bos od dežele do dežele.** Ali ni to že velikanski kontrast?!

In kdo so bili aranžerji tega kongresa? Samo eminence, ekselence, aristokracija, knezi grofi, baroni, vsi so prišli častit In tej tako velečastiti in velebogati gospodi, ki je bila predstavitelj evharističnega kongresa, spada, kar ena tretjina vsega posestva v Avstriji. In ta velerodna gospoda, ki ima drugače opravila le v posvetnem življenju — luksuz, razkošnost, prešernost so njih vsakdanja opravila —, se je prišla kazat, kako je verna in pobožna. To so bili oni veleagrarci, ki gulijo in žulijo uboge kmetiče. Tisto malo posestva, kar ga še kdo ima, se zadolžuje zmirom bolj in bolj in ti plemeniti kristjani poženejo ubogega kmetiča čez prag svoje domačije. Iz polja in travnikov postanejo lovski logi, kjer strelja potem grajščak zajce in srne.

Tisoče ljudi preženejo leto za letom z domačije, kateri beže čez morje tja v globoke rudnike ali ogromne železnike Pensylvanije, kjer jih čaka telesni in duševni pogin. Kaj jim je mar za duše teh ljudi! Kaj jim mari jok otročičev, kaj stok mater! Njih srca so zakrknjena! Vse tuge in naloge ne ganejo teh grajskih aristokratov. Na povelje teh aristokratskih hišen pobira država colnino, da se s tem podražuje vsak košček kruha ali mesa. **Ta gospoda sedi v direkciji fabrikacije »šnopsa«, vrhu tega pa vlečejo še od države lepe milijone v darilo. Sedaj pa so prišli v imenu onega tesarskega sina iz Nazareta, ki je učil: »Preje bo šla kamela skozi šivankino uho, nego pa bogatin v nebesa.«** Pa so kristjani!

Poleg aristokratske gospode znašli so se tudi vsi premožni meščanje. Pa kakšni so ti kristjani?! Predobro jih poznamo. Ali niso to tisti hišni gospodarji, ki odganjajo delavske družine — ki imajo otroke — od hiše proč. To so tisti hišni gospodarji, ki poženejo bolnega delavca z ženo in otroci na cesto, edino radi tega, ker ne more točno plačati oderuško visoko najemnino. To so tisti delodajalci, ki vržejo stotine in stotine delavcev na cesto, da jih z lahkoto prisilijo, da odjenjajo od zahtev po zvišanju plače za par vinarjev ob času najhujše draginje.

Vsi pa, ki drugače le špekulirajo, kako bi ljudstvo še bolj intenzivno odirali, kazali so se na kongresu polni vere, vsi so se klanjali one-

mu gospodu, ki je dejal: »Kar vi storite mojemu najmlajšemu bratu, to ste meni storili«. So pač kristjani svoje vrste!

Prišli so na kongres aristokratije, veleposestniki, trdni kmetje, ki podražujejo mleko dan na dan. To so tisti kmetje, ki ščuvajo pse na uboge potujoče rokodelske pomočnike, ki puste občinske ubožce na gnili slami umreti. Vsi prvaki v državi, deželi in občini so na kongresu pozdravljali pobožne množice. Celo vlada je poslala svojega zastopnika. To je tista vlada, ki nima nič drugega pri srcu kot le vedno nove topove, vojne mornarice, med tem ko morajo pohabljeni in starčki kruha prositi. **Vlada, ki pošilja na stavkujoče delavstvo vojake s puško in bajoneti, se sedaj naenkrat spominja onega velikega učenika, ki je dejal: »Mir vam bodi!«**

Skupaj so se znašli tisti, ki doma vedno pridigujejo sveto vojsko za narod in domovino: Čehi in Nemci, Poljaki in Rusini, Italijani in pa — »Janez Prestrašni« — pardon dr. Šusteršič. In vsi so »otroci božji!«

Mi ne verujemo v njih kristjanstvo. Ubogi, nevedni Slovaki, Poljaki, Tirolci itd. naj bodo v svoji verski pobožnosti izveličani. Ali naše opazke se obračajo proti oni pariumirani, maskirani, farizejski družbi, k zlorablja Kristusa in njegove nauke v dekoracijo kot vnanji lišp pred nevedno verno množico, češ: glejte nas, tudi mi smo kristjani, tudi mi molimo vašega boga.

Ako bi danes Kristus vstal in videl, kako so se v tempelj vtihotapili razni špekulativni barantači, tedaj bi moral vzeti vnovič bič v roke in spoditi nesramne kramarje in ljudske sleparje iz svetišča.

Sploh pa ni daleč čas, ko bo potlačeno in osleparjeno ljudstvo spoznalo volkove v ovčji obleki in z njimi temeljito obračunalo.

KARL KAUTSKY:

Socialna demokracija in ljudstvo.

(Dalje.)

To je jasno in razločno razvidno iz zahtev, ki jih stavi socialna demokracija na današnje državo kot zahteye, ki se imajo neposredno izvršiti. Te zahteve tvorijo drugi del erfurtskega programa. Glasi se:

Na podlagi teh načel zahteva socialna demokracijska stranka v Nemčiji predvsem:

1. Splošno, enako, direktno volilno in glasovalno pravico s tajnim glasovanjem za vse nad 20 let stare državljane brez razlike spola za vse volitve in glasovanja. Proporcionalni volilni sistem; do njegovega uresničenja zakonito novo razdelitev volilnih okrajev po vsakem ljudskem štetju. Dveletne zakonodajne dobe. Odreditve volitev in glasovanj na dan zakonito določenega počitka. Odškodnino za izvoljene zastopnike. Odpravo slehrne omejitve političnih pravic razen za osebe, ki so v varstvu.

2. Direktno (neposredno) ljudsko zakonodajo potom pravice za stavljenje in odklanjanje predlogov. Samoodločitev in samouprava ljudstva v državi, deželi, pokrajini in občini. Volitev oblasti po ljudstvu, njih odgovornost in jamstvo. Letno dovoljenje davka.

3. Vzgojo k splošni brambni dolžnosti. Ljudsko brambo namesto stoječe vojske. O vojni in miru odloča ljudsko zastopstvo. Poravnava vseh mednarodnih sporov potom razsodišč.

4. Odpravijo naj se vsi zakoni, ki omejujejo ali zatirajo svobodo izražanja in pravico združevanja in sestajanja.

5. Odpravijo naj se vsi zakoni, ki zapostavljajo ženo za možem, bodisi v javnopravnem, bodisi v zasebnopravnem oziru.

6. Vera se naj proglasi za zasebno stvar. Odpravijo naj se vsi stroški iz javnih sredstev za cerkvene in verske namene. Cerkevna in verska združevanja se smatrajo za zasebne družbe, ki popolnoma samostojno urejajo svoje zadeve.

7. Svetno šolo. Obvezen obisk javnih ljudskih šol. Brezplačen pouk, brezplačna učna sredstva in brezplačna oskrbo v javnih ljudskih šolah, kakor tudi v višjih izobraževalnih zavodih za tiste učence in učenke, ki se po svojih sposobnostih spoznajo za primerne za nadaljno izobrazbo.

8. Brezplačno pravosodje in brezplačno pravno moč. Pravorek potom sodnikov, izvoljenih od ljudstva. Pravico priziva v kazenskih zadevah. Odškodovanje po nedolžnem obtoženih, prijetih in obsojenih. Odpravo smrtnih kazni.

9. Brezplačno zdravniško pomoč obenem s pomočjo pri porodih in z zdravili. Brezplačno pokopavanje mrtvih.

10. Stopnjevanje davke na dohodnino in premoženje v svrhu pokritja vseh javnih izdatkov, v kolikor naj se pokrijejo z davki. Dolžnost ocenitve samega sebe. Davek na dedščino, ki naj stopnjema narašča po obsegu dedščine in po stopnji sorodstva. Odpravo vseh indirektnih

davkov, carin in podobnih gospodarsko-političnih odredb, ki žrtvujejo koristi splošnosti koristim privilegirane manjšine.

Za varstvo delavskega razreda zahteva socialna demokracija v Nemčiji predvsem:

1. Izdatno narodno in mednarodno delavskovarstveno zakonodajo na naslednji podlagi:

- določitev delovnika, ki znaša kvečjemu osem ur;
- prepoved pridobitnega dela za otroke pod štirinajstimi leti;
- prepoved nočnega dela, izimši tiste industrijske panoge, ki zahtevajo nočno delo po svoji naravi, iz tehničnih razlogov ali iz razlogov javne blaginje;
- nepretrgan odmor najmanj šestintrideset ur v tednu za vsakega delavca;
- prepoved truk-sistema.

2. Nadzorovanje vseh obrtnih obratov, proučevanje in urejevanje delovnih razmer v mestu in na deželi potom državnega delovnega urada, okrajnih delovnih uradov in delovnih zbornic. Temeljito obrtno zdravstvo.

3. Pravno enakost poljedelskih delavcev in služinčadi z obrtnimi delavci; odpravo poselskega reda.

4. Zavarovanje koalicijske pravice.

5. Splošno delavsko zavarovanje po državi z mero-dajnim sodelovanjem delavcev pri upravi.

Natančneje razlaganje teh točk ni namen tega dela, ki se peča le z načeli socialne demokracije, ne s praktičnimi posledicami, ki slede iz njih. Z njimi se bavimo le toliko, kolikor jih rabimo za razjasnenje načel. S tega stališča hočemo navezati nanje nekaj kratkih pripomb, ki naj zaključijo naše delo; zakaj dospeli smo do konca miselnega sporeda, ki ga tvori načelni del erfurtskega programa.

Predvsem vidimo, da so le en del zahtev socialne demokracije izključno delavske zahteve, to se pravi, take zahteve, ki se stavijo le v interesu meznega proletariata. Daleko največji del zahtev pa se tiče interesov, ki so proletariatu skupni z drugimi plasimi delovnega prebivalstva.

Marsikateri teh zahtev stavi tudi meščanska demokracija; druge zahteve pa more staviti le socialna demokracija kot edina protikapilistična stranka, in celo za meščansko-demokratske zahteve se nobena stranka ne bori s tako resnostjo kakor ona. Socialna demokracija skuša dvigniti življenjske razmere malih ljudi, skuša jih razbremeniti z odpravo indirektnih davkov, s preložitvijo največjega davčnega bremena na bogatine potom progresivnega dohodninskega davka, z odpravo stoječe vojske, z odpravo državnih dolgov, ki so najtesneje zvezani s stoječo vojsko itd. Male ljudi skuša duševno dvigniti, z istočasno gospodarsko razbremenitvijo, ker ne zahteva le brezplačnega ljudskošolskega pouka, ki zadoštuje vsem zahtevam moderne kulture, ampak tudi brezplačna učna sredstva in oskrbo šolskih otrok po družbi. Le socialna demokracija je tista, ki hoče nuditi »malemu možu« brezplačno zadostno zdravniško pomoč in bolniško oskrbo, brezplačno pravosodje in brezplačno pravno pomoč.

Shodi.

Labinj. V nedeljo dne 6. oktobra 1912 bo ob pol 10. dopoldne v dvorani mestne hiše velik javen shod rudarjev, na katerem bo sodrug Tokan iz Trbovelj govoril o novem plačilnem zakonu za rudarje in o predlogu, ki je bil stavljen od strani delavstva Trboveljske premogokopne družbe glede na povišanje provizij. Iz ozirav na važnost dnevnega reda vabimo delavstvo rudnika pri Labinju, naj se shoda polnoštevilno udeleži.

Kočevje. V nedeljo dne 13. oktobra bo tukaj shod rudarjev točno ob 3. popoldne v gostilni gospe Hönigmannove. O novem plačilnem zakonu za rudarje kakor tudi o pomenu strokovne organizacije rudarjev bo govoril sodrug Tokan iz Trbovelj. Rudarji, pridite vsi na shod.

Naznanilo tajništva.

Trbovlje. V zadnjem času se je vpisala v strokovno organizacijo čela vrsta novih članov, velik del teh novih članov pa še ni prišel po članske knjižice. Ker torej leže knjižice v tajništvu, naj pridejo dotičniki ponje.

Labinj. Naznani naj se tajništvu čim preje rezultat volitev delegata za unijski zbor.

I. Tokan, tajnik.

Dopisi.

Trbovlje.

— Trboveljska lekarna in njeni nasprotniki. V enih zadnjih številk »Rudarja« smo raz-

motrivali o potrebi javne lekarne za Trbovlje. Danes hočemo pojasniti delavski javnosti, na kak infamen način skušajo gotovi krogi preprečiti to za trbovlje tako prepotrebno ustanovo. Ni bilo dosti na tem, da je ravnatelj premogovnika v Trbovljah Heinrich vložil **brezvednosti odbora bratovske skladnice** proti ustanovitvi javne lekarne protest na namestništvo v Gradcu, ravnateljstvo se je poslužilo v dosego svojega namena še drugih neumestnih »trikov«. Ker je romal protest ravnateljstva pri namestništvu v koš, je skušalo ravnateljstvo begati delavstvo, misleč, da bo delavstvo samo skušalo preprečiti ustanovitev lekarne. V to svrhu je dalo ravnateljstvo v čakalnicah nabiti razglase, v katerih je pripovedovalo, da bo ustanovitev javne lekarne v Trbovljah, v kateri bo morala potem tudi bolniška blagajna bratovske skladnice kupovati zdravila, povzročila, da bo imela bolniška blagajna vsako leto za 10.000 kron več izdatkov kakor jih je imela do sedaj, kar bo po mnenju ravnateljstva, imelo za posledico, da se bodo baje morali povišati prispevki za bolniško blagajno. In da bi ta finta bolj zalegla, je najbrže pazniško osobje dobilo od zgoraj migljaj, da naslika delavstvu javno lekarno kar z najbolj črnimi barvami. In če se vprašamo, zakaj se vprizarja vsa ta ostudna gonja proti občekoristni napravi, tedaj nam bo šele jasno, ako povemo, da prvič gospodu ravnatelju ne gre v brk, da je delavstvo proti njegovi volji za javno lekarno seveda ne pomisli, da delavstvo nikakor ni dolžno navzlic pretirani rezolutnosti gospoda ravnatelja reči njegovi želji vselej samo da in amen.

Veliki shod rudarjev, ki se je vršil dne 15. septembra na dvorišču »Delavskega Doma«, je vse te na steno naslikane strahove razblinil v nič. Slavnemu ravnateljstvu in njegovim zvestim se je torej manever temeljito ponesrečil.

Cela zadeva pa ima še drugo ozadje: Bližajo se namreč volitve volilnih mož, ki potem volijo iz svoje sredine predstojništvo bratovske skladnice. Sedaj se nahajajo v predstojništvu bratovske skladnice možje, ki so jih delavci izvolili iz svoje sredine. To pa ravnateljstvu ne ugaja, ker so ti možje odborniki vedno in pri vsaki priliki zastopali in zastopajo koristi delavstva, to se pravi tistih, ki so jih izvolili.

Pri tem svojem delu so prišli naši možje s svojim mnenjem v nasprotje z mnenjem predsedujočega g. ravnatelja.

Da je ta trditev resnična, nam služi v dokaz dejstvo, da je ravnatelj v tem času, odkar so naši sodrugi v predstojništvu bratovske skladnice, razveljavil celo vrsto sklepov, ki jih je v prid delavstva storila večina delavskih zastopnikov.

Ker torej prihajajo delavski zastopniki s stvarmi, ki ravnateljstvu ne ugajajo, za to bi ser avnateljstvo rado teh delavskih zastopnikov iznebilo in namesto delavcev odbornikov bi rado spravilo v odbor nekaj paznikov, ki bi bili ravnateljstvu v vsakem oziru po volji.

Kratkomalo, namesto delavskih zastopnikov bi imelo ravnateljstvo najraje nekaj pazniških kimovcev.

Da bi pa ti pazniški odborniki tem raje parirali, bi jim ravnateljstvo, kakor je bil to poprej slučaj, dokler so bili na krmilu, semtertja priznalo kako ugodnost, dočim bi se na delavce rudarje in njihove družine popolnoma pozabilo.

Razglasi, s katerimi se je pretilo delavstvu, da se bodo prispevki za bolniško blagajno povišali, niso imeli v očigled bližajočih se volitev nobenega drugega namena kakor pripraviti tla za volitve, skratka delala se je med delavstvom skrita propaganda za pazniške kandidate, ki jih bo rudnik gotovo postavil.

Kdor izmed delavstva je bil na shodu in kdor ima odprte oči, vsak opaža kam pravzaprav pes taco moli.

S slepljenjem delavstva torej ni nič.

Toda razven ravnateljstva trboveljskega premogokopa ima ustanovitev javne lekarne za Trbovlje še drugega zagizenega nasprotnika. Kdo je neki ta nasprotnik? Nihče drugi, kakor posestnik lekarne pri »Črnem orlu«, Raušer v Celju. Zakaj pa ta mož nasprotuje javni lekarni v Trbovljah? Vsaj po našem skromnem mnenju tega gospoda v Celju nič ne briga, kaj delamo mi v Trbovljah in če se pri lekarniškem vprašanju v Trbovljah štuli tako v ospredje, mora za to imeti gotovo tudi svoje vzroke. Te vzroke lahko kar na kratko navedemo. Pri gospodu Raušerju je dosedaj bolniška blagajna bratovske skladnice v Trbovljah naročala v veliki meri medikamente, pri čemur je gospod Raušer napravil vsako leto prav lepe skupičke in dobičke. In ker gospod Raušer sluti, da bo z ustanovitvijo javne lekarne v Trbovljah za njega ta vir vsakoletnih lepih dobičkov usahnil, se tudi on na vse kriplje trudi, da bi ustanovitev javne lekarne v Trbovljah preprečil. Tudi on je vložil proti nameravani lekarni protest pri namestništvu v Gradcu in ker je

tamkaj tudi njegov protest romal v koš, je vložil drugi protest na ministrstvo za notranje zadeve na Dunaju. Da bi protest še bolj podprl, čujemo, da se je tudi osebno peljal na Dunaj tozadevno rotiti ministrstvo za notranje stvari, naj za božjo voljo ne dovoli javne lekarne v Trbovljah, ker bi sicer njegov vsakoletni mastni dobiček splaval po vodi.

To smo hoteli povedati za danes, da bodo rudarji izprevideli zakaj se od vseh strani vpirajo gonjo proti javni lekarni, ki jo delavstvo in sploh vsi prebivalci v Trbovljah tako nujno potrebujejo. Iz vsega, kar smo navedli, razvidimo, da ni gospodi prav nič do zdravja in potrebe delavnega ljudstva, gre se ji v prvi vrsti samo za avtoriteto in za dobiček.

Na zadnje pa še lahko povemo, da bo lekarna v Trbovlje prišla in če je to gospodi všeč ali ne.

— **Rudarji, pozor pred zvitimi nakanami!** Novi plačilni zakon za rudarje, ki stopi dne 5. oktobra 1912 v veljavo, ne pripusti mirnega spanja ravnateljstvu premogovnika v Trbovljah in tudi v sosednjem Hrastniku in Zagorju ne. Ravnateljstva iščejo po raznovrstnih ovinkih sredstev, s katerimi bi prišla do svojega cilja, to se pravi sredstva, s katerimi bi preprečila vse, kar nudi novi zakon rudarjem koristnega. V prvi vrsti se belijo glave, kako naj bi ukrenili, da bi smeli prekoslej odtegovati od plače za vse te stvari, za katere so dozdaj odtegovali. Po domače se to pravi, da so dosedaj uprave rudnikov obdržale največji del plače rudarjev za streljivo, razsvetljavo, orodje, »fasunge« itd. To razmerje je upravam rudnikov prav ugajalo, ker so napravile na ta način na račun zaslužka rudarjev vsako leto ogromne dobičke. Novi plačilni zakon je gospodi v tem oziru nekoliko prekrizal račune. Pravimo le nekoliko, ker je oduševstvo, ki se je vršilo dosedaj, dovoljeno tudi nadalje, ako ga delavci dovoli. V Trbovljah je nastalo posebno razmerje. Zakon je imel za posledico revizije oziroma preosnove službenega reda, in ker je 5. oktober pred durmi je v tem oziru nastopilo nekako izjemno stanje, ker novi službeni red ni še dognan. Dne 22. avgusta t. l. se je vršila v Hrastniku konferenca delegatov rudarske zadrage skupina 2; pri tej priložnosti se je na predlog zastopnika c. kr. rudniškega okrognega urada v Celju izvolil komite, ki naj bi sestavil načrt za novi službeni red. Tudi sklicanje tega komiteja je prevzel rudniški urad. Dasi je od tega časa že pet tednov poteklo, vendar še ni o sklicanju komiteja nobenega sluha ne duha. Konečno bi se to sicer nepotrebno zavlačevanje še preneslo, če ne bi se skušalo med tem časom od strani uprav ribariti v kalnem. Sicer pa uprave ne upajo, da bi se jim posrečilo vtihotapiti v nov službeni red določbe, na podlagi katerih bi tudi v naprej delavstvo kot konsumenta obdržali v svojih krempljih. Za to so si zmislili drug način. Čuje se, da nameravajo zahtevati od delavca, naj bi ti podpisali izjavo, s katero dajejo upravi pravico, da jim bo smela od plače ravno tako odtegovati kakor popreje. Ni še dosti tega, ampak vrhu tega nameravajo, kakor se čuje v vsebini izjave, ki naj jo vsak delavec podpiše, vtihotapiti besedilo, ki se glasi: »Izjavljam, da sem s plačo, ki jo dobivam, zadovoljen in ne bom v tem oziru stavljal na Trboveljsko premogokopno družbo nobenih nadaljnjih zahtev.« To se pravi, delavec naj bi se zavezal, da bo vse svoje žive dni stradal. Družba naj torej podražuje premog, kakor hoče, delavec ne sme po mnenju te gospode nič ineti od tega, in živila naj se podražujejo, kakor se hočejo, delavec naj bo vse življenje zadovoljen z malo plačo. Tako torej izgleda tista ljubezen gospodov do delavcev. **Pozivljemo vse delavstvo premogokopov v Trbovljah, Hrastniku in Zagorju, naj ničesar ne podpišejo, kajti podpis, ki bi se izvalil v sedanjih časih iz delavcev pod kakršnokoli pretvezo, ne pomeni za delavca nič drugega kakor vrv okoli vratu.** Drugič bomo o tej zadevi izpregovorili še več, pa tudi o »Alianci«, za katero naši delavci agitirajo.

— **Ven z javno lekarno!** V nedeljo dne 15. septembra se je vršil na dvorišču »Delavskega Doma« jako dobro obiskan shod rudarjev O gonji proti ustanovitvi javne lekarne v Trbovljah, ki jo je vprizorilo ravnateljstvo tukajšnjega rudnika in drugi elementi, sta govorila sodruga Sitter in Tokan. Na shodu se je pokazalo, da je trboveljsko delavstvo odločno za javno lekarno.

Črna.

— **Štajercijanska neslanost.** V ptujskem »Štajercu«, ki se nam prav nadležno vsiljuje,

odklada včasih tukajšnji njegov dopisnik svoje »modrosti«. Ne bi se zmenili za plitke neslanosti, ki jih otresa ta dopisnik v svojem nemško-nacionalnem deliriju, ako ne bi izrabljaj imena nas rudarjev. Pod pretvezo, da dopisuje v zloglasnega »Štajerca« »več rudarjev«, nam ta hajlovec ne priporoča nič več in nič manj, kakor to, naj bi mi rudarji pristopili k nemškemu delavskemu društvu in pravi, da bomo še le takrat vzivali pravo srečo, ako bomo vsi skupaj zakričali prav od srca »Heil«. To je pa višek nesramnosti, da prisoja delavcem nekaj, s čemer nimamo mi tukaj baš od nemškega kapitala izkoriščani rudarji prav nič opraviti. Dopisniku, ki sploh ni rudar, naj služi v znanje, da mi rudarji ne čutimo prav nobene potrebe vdinjati se ne nemškim in tudi ne slovenskim nacionalistom. Sedaj nas izkoriščajo nemški kapitalisti in ko bi bili isti kapitalisti Slovenci, tedaj bi ti ravno tako izkoriščali. Nimamo torej prav nobenega povoda delati enim ali drugim štafažo, tem manj ker imamo svojo lastno pošteno res delavsko organizacijo, v katero spada vsak pošten delavec, naj si bo slovenske ali nemške narodnosti. Trditev, da bi bili mi rudarji še le tedaj srečni, če bomo skupno kričali heil, je čisto navadna oslarija in sodimo, da more trditi to le človek, kateremu so se očitvidno zmešali možgani. Enkrat za vselej naj si dopisun »Štajerca« zapomni, da je naše društvo, v katero spada vsak rudar, **Unija rudarjev avstrijskih.** Za to društvo bomo delali, ker nam daje jamstvo, da le potom njega dosežemo, kar nam gre. Našim tovarišem pa svetujemo, naj ne naročajo listov, ki le slepe, temveč vsak naj si naroči »Zarjo«, ki je delavski list in kot tak tudi resnično delavce zastopa in zagovarja.

Zavedni rudarji.

Razne vesti.

r **Na grobu Ferdinanda Lassalla.** Kljub gonji za venci in plenjenju rdečih trakov je tudi letos dobil predbojevniki modernega delavskega gibanja znamenja ljubezni in spoštovanja na svojemu grobu. Na dan Lassalove smrti, 31. avgusta, so močne policijske straže od jutra do do večera stražile izraelitsko pokopališče v Vratislavi. Sodrugi pa so topot drugače počastili Lassallov spomin kakor prejšnja leta; vence so položili šele v soboto zjutraj na grob, in ko so se policaji peš in na konjih pod vodstvom komisarjev postavili okolo groba, je bilo počaščenje večinoma že pri kraju. Policija je nato tudi drugim vencem dala mir. Daleč preko pokopališča so zopet žareli rdeči venci, ki so jih dala položiti na grob socialno demokratična društva Vraslava (mesto), Vraslava (dežela), strokovni kartel in tovarne. H grobu je poromalo več sto proletarcev.

r **Avstrijski državni dolгови.** Iz letnega poročila, ki ga izdaja nadzorovalna komisija državnih dolgov, je razvidno, da je imela Avstrija ob koncu leta 1911. 12.460.6 milijonov kron. Na račun posameznega državljana gre letnih 34.80 kron državnega dolga. Nobena druga država v Evropi ni nakopičila toliko dolga, kot ga je zlasti v zadnjih letih nakopičila Avstrija. Tisti, ki ima poplačati te dolgove je seveda delavstvo. Toda do tukaj ni še vse. V teku kratkih mesecev leta 1912. se je država zadolžila še za četrtil milijarde. V jeseni bo račun predložen parlamentu, da ga krščansko-socialni in narodniški patrijotje odobrijo. Ti ga bodo odobrili — kakor je to vedno in redno bilo opaziti — in država bo seveda nadaljevala svojo pogubonosno zadolževalno politiko. Več kot polovica državnega gospodarstva je vržena militarizmu in birokraciji v žrelo. Če se bo tako nadaljevalo, ljudstvu ne bo ostalo v kratkem niti tretjina vsega gospodarstva. Da je taka politika usodepolna za ljudstva in da je bankerota neizogibna je jasno. Toda vlada se za vse to prav nič ne zmeni. Nemara misli, da se da potom davkov še kaj več izprežati iz delovnega ljudstva. Toda kdo je pravzaprav kriv tega, vlada ali pa zoper interese ljudstva koalirani nacionalistični in klerikalni trabanti?

Srčen pozdrav

vsem sodrugom in prijateljem ob svojem odpotovanju.

Ivan Fiedler,
rudar v Paršluku.

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

I. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo
bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

Konsumno društvo rudarjev
v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo

špecerijskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje
za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate
svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

POZOR SODRUGI!

Slovenski rudar, ki se zanima za socialno vprašanje sploh, za delavsko gibanje, za politične in gospodarske boje našega časa, za mišljenje in stremljenje delavskega ljudstva, naj naroči strankino glasilo

„ZARJA“

ki izhaja vsak dan ob pol enajsti uri
dopolne in stane naročnina

celoletna K 21'60

polletna „ 10'80

četrtna „ 5'40

mesečna „ 1'80

za inozemstvo celoletno . . . 36'—

in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej. Posamezne številke po 8 vin. v administraciji in in tobakarnah.

Vsak zaveden rudar bi moral biti naročen na
„ZARJO“.

Naslov: Upravišтво „ZARJE“ v Ljubljani.

Priporočamo našim
-- gospodinjam --

KOLINSKO CIKORIJO!

== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani. ==

Izdajatelj in zalagatelj Ivan Tokan. — Odgovorni urednik Ignacij Sitter v Trbovljah. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.